

מינימל קומפקט

בית הזכוכית של פיליפ ג'ונסון: קוביה מושלמת הנושאת ביוגרפיה של שערוריות, תהילה ופרסום / דניאלה אוהד, ניו יורק / צילומים: הארף צימרמן, אריק ג'ונסון

משך לא פחות מחצי מאה, שימש האדריכל פיליפ ג'ונסון כתיאורטיקן וסלבריטאי. הוא העריץ את המודרניזם, והביא את הבשורה לארצות הברית בתערוכה "הסגנון הבינלאומי", שבה גם טבע את הכינוי שהפך לשם נרדף לאדריכלות מודרניסטית בכל העולם. הוא גם היה הראשון שהפנה לה עורף. ג'ונסון הקים את המחלקה לעיצוב ואדריכלות במוזיאון לאמנות מודרנית וגם היה האוצר הראשי משך שנים רבות. הוא בנה גורדי שחקים, התערה בחוגי העשירים והמפורסמים ובאמצעות עושרו הפרטי המופלג וכישרון מדהים לפירסום וליחסי ציבור, בנה את התדמית של דיקן האדריכלות האמריקאית. ג'ונסון הופיע במאות סרטים דוקומנטריים, פירסם ספרים ומאמרים ושיחק תפקיד מרכזי בעולם האדריכלות עד מותו לפני שש שנים בניל 98 המופלג.

נמנות מסעדת ארבע עונות ומגדל חברת סוני, מבנה פוסטמודרניסטי המתנוסס בקו האופק של מנהטן כמו ארון צ'יפנייל שיצא מעליית הגג של חנות עתיקות מאובקות. בית הזכוכית הוא אחד מתוך 13 מבנים שפיליפ ג'ונסון בנה במשך שנים, ובהם בית אירוח סגור ומסוגר ללא חלונות, גלרית אמנות הבנויה מתחת לפני האדמה, ספרייה שהיא בקתת בטון גיאומטרית וגלריית פיסול עשויה מבנה קובייתי. סיפורו של בית הזכוכית שזור בסיפור יחסיהם המורכב של ג'ונסון ומיס ואן דה רוהה, סיפור של הערצה, קנאה ושנאה; סיפור על מעריץ צעיר, בן למשפחה אמידה, ומסטר מהנערצים והמצליחים באדריכלי אירופה שהובא כדי לתכנן את דירתו הניו יורקית של הצעיר. זהו סיפור על מעריץ שהביא את מורו ורבו, שהקריירה שלו נעצרה בין לילה בגרמניה

המעדיפים את בית פארנסוורת' מחוץ לשיקגו שהיה לו מקור ההשראה, כפי שג'ונסון טען, או מקור ההעתקה כפי שטוענים אחרים. שתי קוביות מינימליסטיות ובכל זאת כה שונות האחת מרעותה: האחת שחורה והשנייה לבנה, האחת יושבת לה על פני הקרקע והשנייה מרחפת כשהיא מורמת על גבי עמודים. שתיהן נבנו כבתי נופש מקורות פלדה וקירות זכוכית, שתיהן מבטאות את המינימליזם בהתגלמותן ושתייהן ממוקמות בתוך נוף כפרי. שתי קוביות מושלמות הנושאות ביוגרפיה של שערוריות, תהילה ופרסום.

סיפור על מעריץ

ביקור בבית הזכוכית הוא חוויה תרבותית, וגם הצצה לחייו הפרטיים של האדריכל הכוכב ובן זוגו דייוויד ויטני, שבין יצירותיו

יש הטוענים שג'ונסון היה יותר בלון מנופח של יחסי ציבור מאשר אדריכל מוכשר, ומפרשים את המבנים שבנה כאדריכלות בינונית. קשה למצוא מישהו בעולם האדריכלות שסובר כי ג'ונסון היה איש חביב, אך על דבר אחד אין כמעט ויכוח. ביתו האישי, "בית הזכוכית" אותו בנה בשנת 1950, ושתרם לקרן הלאומית לשימור כשהגיע לגיל 80 ומאז נפתח לקהל מספר חודשים לאחר מותו, הפך לאתר עלייה לרגל לצלייני אדריכלות מודרנית ולשכיות החמדה של האדריכלות האמריקאית. מרחק כשעת נסיעה ברכבת ממנהטן, בעיירה ניו כנען, כשהוא טבול באינסוף של ירוק, עומד לו אחד המבנים המפורסמים בתולדות האדריכלות. חובבי אדריכלות מודרניסטית נחלקים לשני מחנות: אלו המעדיפים את בית הזכוכית, ואלו

חובבי אדריכלות מודרניסטית נחלקים לשני מחנות: אלו המעדיפים את בית הזכוכית, ואלו המעדיפים את בית פארנסוורת' מחוץ לשיקגו שהיה לו מקור ההשראה, כפי שג'ונסון טען, או מקור ההעתקה כפי שטוענים אחרים

כשעמדתי במרכז הסלון של בית הזכוכית האלגנטי והיפה עד כאב, לא יכולתי שלא לחשוב על הסיפור הידוע של האישה המפורסמת שכשנכנסה לבית העירה: "הוא אולי יפה, אבל לא הייתי יכולה לגור בו". ג'ונסון השיב: "לא ביקשתי ממך"

הזמן למסיבות ואירועים שם. חברו לפלוגה כתב שנים מאוחר יותר כי תמיד חשד שג'ונסון הוא מרגל גרמני בשל הערצתו לתורת הגזע הטהור. כה הרחיק לכת שאף תכנן להקים תנועה פשיסטית בארצות הברית בשנות ה-30. שנים מאוחר יותר, כשהתארח בתכנית הראיונות של צ'רלי רוז, כינה ג'ונסון את תמיכתו בנאצים כ"דבר המטופש ביותר שעשיתי" וכי הוא מתבייש עד עמקי נשמתו בדעותיו האנטישמיות. את האשמה ניסה להסיר כשהתנדב לתכנן את בית הכנסת "תפארת ישראל" פורט צ'סטר, מספר קילומטרים צפונית למנהטן.

כשעמדתי במרכז הסלון של בית הזכוכית האלגנטי והיפה עד כאב, לא יכולתי שלא לחשוב על הסיפור הידוע של האישה המפורסמת שכשנכנסה לבית העירה: "הוא אולי יפה, אבל לא הייתי יכולה לגור בו". ג'ונסון השיב: "לא ביקשתי ממך". פול גולדברגר, מבקר האדריכלות של הניו יורקר, כתב עליו "פיליפ לא היה אדריכל גדול, לא אוצר גדול, אך הוא היה הדמות הארכיטקטונית הגדולה ביותר של זמנו". בית הזכוכית ובית פארנסוורת' הן שתי קוביות זכוכית בעלות חדר אחד, שתי פנינות של אדריכלות רדיקלית.

daniella.ohad.nyc@gmail.com

הוריש מיס למוזיאון. הקשר שבין ג'ונסון והמחלקה לעיצוב ולאדריכלות נבנה משך עשורים. הוא היה האוצר הראשי עד שנת 1934, חזר לתפקיד בשנות ה-50 וכשעזב נותר חבר בחבר הנאמנים של המוזיאון. הוא תכנן אגף הרחבה, בית האירוח של משפחת רוקפלר שניתן למוזיאון, וכמובן את גן הפסלים הנודע שברחבת המוזיאון - כולם על פי שפת מיס. כשמיס הזמן לתכנן את בניין סיגראם עבור משפחת ברונפמן בזמן שהתגורר בשיקגו, ג'ונסון היה כאדריכל השטח וקיבל ממיס את עיצוב המסעדה בקומת הקרקע. מאז נפתחה בשנת 1959, היתה מסעדת ארבע עונות לסמל העיר ניו יורק.

שתי פנינות של אדריכלות רדיקלית

האידיליה הסתיימה עם הקרע בשנת 1955. חמש שנים בלבד לאחר סיום בנייתו של בית הזכוכית, ג'ונסון הכריז על כישלונו של המודרניזם, ומיד התפנה לבנות את מה שנחשב לבניין הפוסטמודרני הראשון בארצות הברית: בית כנסת שהוא מחווה ובקשת סליחה מן העם היהודי. מאז ששרת כטוראי בזמן מלחמת העולם השנייה, העריץ ג'ונסון את הנאצים. הוא הרבה לבקר בגרמניה בשנות ה-30 ולא אחת

הנאצית, אך לא מפני שהוא התנגד לשלטון הנאצי. להיפך. שניהם היו מעריצים גדולים של הנאצים, אבל תורת הגזע והמשנה של גרמניה החדשה לא הסתדרו עם אדריכלות של גגות שטוחים, קירות זכוכית ונפחים משולבים. זהו סיפור על תלמיד שארגן למורו אשרות הגירה, משרה אוניברסיטאית ותערוכת יחיד ואשר בן לילה הפנה לו עורף, לא לפני שהעתיק את הבית שתכנן עבור לקוחה, אדית פרנסוורת'. אך לפני כל זה, ג'ונסון היה זה שמימש יותר מכל אמריקאי אחר את מישנתו של מיס. את משרתו במוזיאון לאמנות מודרנית הקדיש למזבח למיס והוביל לכך שאת כל ארכיוניו